

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
 2020
 SKOLĒNA DARBA LAPA
1. daļa

Vārds _____
 Uzvārds _____
 Klase _____
 Skola _____

1. uzdevums (10 punkti).

Apvelc ar apli pareizās atbildes burtu! (Katram jautājumam ir tikai viena pareiza atbilde.)

<p>1. Preces A pieprasījums palielināsies, ja
 A patērētāju ienākumi pieaugs.
 B samazināsies preces A ražošanas izmaksas.
 C palielināsies preces A ražotāju skaits.
 D samazināsies pircēju skaits.</p> | <p>Aizpilda skolotājs:

1. _____</p> |
| <p>2. Ja samazināsies degvielas cena, tad
 A palielināsies degvielas piedāvājums.
 B palielināsies sabiedriskā transporta pakalpojumu pieprasījums.
 C samazināsies automašīnu remontdarbu pieprasījums.
 D palielināsies naktsmītnu pieprasītais daudzums autoceļu tuvumā.</p> | <p>2. _____</p> |
| <p>3. Ja tirgū trūkst preces C, tad
 A pārdevēji precei C nosaka augstāku cenu par tirgus līdzsvara cenu.
 B palielinās preces C piedāvājums.
 C palielinās preces C pieprasījums.
 D par noteiktu cenu preces C pieprasītais daudzums ir lielāks par tās piedāvāto daudzumu.</p> | <p>3. _____</p> |
| <p>4. Prece A un prece B ir kopā lietojamas preces. Preces A cenas paaugstināšana izraisīs
 A preces A pieprasījuma līknes nobīdi pa kreisi.
 B preces A pieprasītā daudzuma palielināšanos.
 C preces B pieprasījuma līknes nobīdi pa kreisi.
 D preces B pieprasītā daudzuma palielināšanos.</p> | <p>4. _____</p> |
| <p>5. Atbilstoši Latvijas Republikas (LR) likumdošanai ar savu personīgo mantu neatbild par uzņēmuma saistībām
 A tikai sabiedrības ar ierobežotu atbildību (SIA).
 B tikai akciju sabiedrības (AS).
 C gan SIA, gan AS.
 D Individuālie komersanti (IU), pilnsabiedrības (PS) un komandītsabiedrības (KS).</p> | <p>5. _____</p> |
| <p>6. Kredītprocentu maksājumus, amortizācijas atskaitījumus un nekustamā īpašuma nodokļa maksājumu iekļauj
 A pastāvīgās izmaksās.
 B mainīgās izmaksās.
 C alternatīvas izmaksās.
 D galējās izmaksās.</p> | <p>6. _____</p> |
| <p>7. Reālās darba algas paaugstināšanās notiks, ja ir
 A palielinājusies arī bruto darba alga.
 B palielinājusies neto darba alga.
 C palielinājies preču un pakalpojumu apjoms, ko var nopirkt par neto darba algu.
 D palielinājusies vidējā darba alga.</p> | <p>7. _____</p> |
| <p>8. Iekšzemes kopprodukta aprēķināšanā ietver
 A visas valstī gada laikā saražotās preces un pakalpojumus.
 B valstī gada laikā saražoto galaproduktu.
 C valstī gada laikā saražoto starpproduktu.
 D valstī gada laikā saražoto starpproduktu un galaproduktu.</p> | <p>8. _____</p> |

Uzmanību! 1. uzdevuma turpinājums nākamajā lappusē.

1. uzdevuma turpinājums

9. Mājsaimniecību ienākumu struktūrā vislielākais īpatsvars ir

- A darba samaksai.
- B transfērtmaksājumiem.
- C peļņai un dividendēm.
- D ienākumiem no īpašumiem.

9. _____

10. Ienākumu nevienmērīgo sadalījumu ekonomisti attēlo ar

- A Filipsa (Filipa) līkni.
- B Lafēra līkni.
- C Lorenca līkni.
- D Māršala līknēm.

10. _____

Kopā par
1. uzd.:

2. uzdevums (8 punkti).

Uzraksti divas raksturīgākās pazīmes katrai ekonomiskajai sistēmai, vadoties no ražošanas efektivitātes, īpašuma formas, valsts lomas ekonomikas regulēšanā, konkurences un citiem aspektiem!

Tradicionālā ekonomika

1) _____

2) _____

Komandekonomika

1) _____

2) _____

Brīvā tirgus ekonomika

1) _____

2) _____

Jauktā ekonomika

1) _____

2) _____

Kopā par
2. uzd.:

3. uzdevums (12 punkti).

Nosaki, kā mainīsies pieprasījums vai piedāvājums un tirgus cena („↑” – palielināsies; „↓” – samazināsies; „N” – nemainīsies) cukura tirgū katrā aprakstītajā situācijā! Ieraksti atbildi, izmantojot dotos apzīmējumus! Pieprasījuma vai piedāvājuma līknes izmaiņas attēlo tabulas grafikos!

Situācija	Pieprasījums	Piedāvājums	Tirgus cena	Grafiks
1	2	3	4	5
Šogad ir laba dārza ogu raža. Iedzīvotāji pērk vairāk cukura ievārījuma un kompota gatavošanai.				
Valdības īstenotā politika sekmē cukura importa pieaugumu.				
Mediķi publicē aizvien vairāk rakstu, lai iedzīvotāji cukura vietā lieto medu.				

Kopā par 3. uzd.:

4. uzdevums (3 punkti).

Latvijas valdība, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, īsteno noteiktas funkcijas (veic ārpusstargus faktoru radīto problēmu risināšanu, sabiedriskās lietošanas preču un pakalpojumu nodrošināšanu, ienākumu pārdali, tirgus sistēmas aizsardzību, ekonomikas stabilizāciju, izaugsmes un stabilizācijas veicināšanu). Ieraksti (no iekavās dotajām) katrai minētajai situācijai atbilstošo valsts funkciju!

1. Tiesības saņemt bērna kopšanas pabalstu ir Latvijā pastāvīgi dzīvojošiem Latvijas pilsoņiem, nepilsoņiem, ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuriem piešķirts personas kods.

Valsts funkcija – _____

2. Patērētāju aizsardzības likums aizstāv patērētāju intereses. Patērētājiem ir dota iespēja īstenot un aizsargāt savas likumīgās tiesības, slēdzot līgumu ar ražotāju, pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju.

Valsts funkcija – _____

3. Valdība apstiprinājusi atbalsta programmu mazajām lauku saimniecībām, kas paredz vienreizēju atbalstu – 15 tūkstošus eiro. Plānots, ka mazo saimniecību zemniekiem tiks dota iespēja veikt ilgtermiņa ieguldījumus, kas būs paredzēti saimniecības attīstības plānā.

Valsts funkcija – _____

Kopā par 4. uzd.:

Kopā par 1. daļu:

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
 2020
 SKOLĒNA DARBA LAPA
2. daļa

Vārds _____
 Uzvārds _____
 Klase _____
 Skola _____

1. uzdevums (8 punkti).

Pieņemsim, ka uzņēmumā ar esošajiem resursiem var saražot tikai 200 šalles vai 160 cepures. Tabulā dotas cepuru un šalļu ražošanas iespējas vienā dienā.

Aizpilda skolotājs:

	A	B	C	D	E
Šalles	200	170	130	70	0
Cepures	0	40	80	120	160

1.1. Izmantojot tabulas datus, uzzīmē uzņēmuma ražošanas iespēju līkni! Uzraksti nepieciešamos apzīmējumus!

1.1. _____

1.2. Nosaki, kāda varētu būt ražošana minētajās situācijās (nav iespējama, ir efektīva, ir neefektīva)!

- Ja uzņēmums ražo 100 cepures un 100 šalles _____
- Ja uzņēmums ražo 70 cepures un 120 šalles _____
- Ja uzņēmums ražo 120 cepures un 50 šalles _____

1.2. _____

1.3. Šobrīd uzņēmums ražo 80 cepures un 130 šalles. Vadība nolēmj palielināt cepuru ražošanu par 40 vienībām. Kādas ir šī lēmuma alternatīvas izmaksas?

1.3. _____

1.4. Kādos gadījumos uzņēmums var palielināt vienlaicīgi abu preču ražošanas apjomu? Uzraksti divus piemērus!

- _____
- _____

1.4. _____

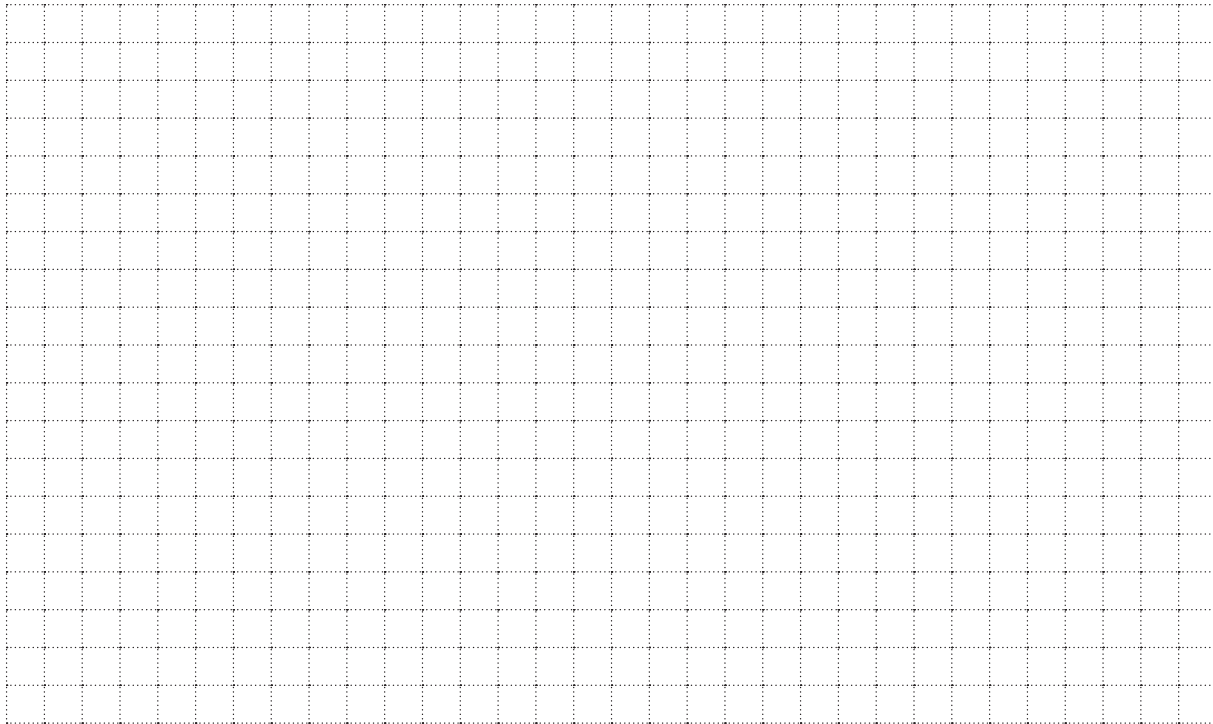
Kopā par 1. uzd.: _____

2. uzdevums (15 punkti).

Tabulā dots uzņēmumā vienā dienā ražotās preces A pieprasījums un piedāvājums vietējā tirgū.

Cena (eiro)	Pieprasītais daudzums (vienību skaits)	Piedāvātais daudzums (vienību skaits)
0,30	720	250
0,35	590	300
0,40	470	350
0,45	370	400
0,50	250	450
0,60	100	500

2.1. Izmantojot tabulā dotos datus, uzzīmē pieprasījuma un piedāvājuma grafiku (vienā koordinātu plaknē)! Uzraksti nepieciešamos apzīmējumus!

2.1. _____

2.2. Izmantojot grafiku, nosaki

- tirgus līdzsvara cena _____ eiro.
- tirgus līdzsvara daudzums _____ vienības.
- pircēju kopēju izdevumi par preces iegādi, ja darījumi notiek par līdzsvara cenu. (Parādi aprēķina gaitu!) _____ eiro.

2.2. _____

Uzmanību! 2. uzdevuma turpinājums nākamajā lappusē.

2. uzdevuma turpinājums

2.3. Aprēķini, par cik procentiem mainīsies preces pieprasītais daudzums, cena un pieprasījuma elastība, ja uzņēmums maina līdzsvara cenu uz 0,50 eiro! Parādi aprēķina gaitu!

- Pieprasītā daudzuma izmaiņas (%) _____

Vieta aprēķiniem.

- Cenas izmaiņas (%) _____

Vieta aprēķiniem.

- Pieprasījuma elastības koeficients (Uzraksti formulu un veiktos aprēķinus!) _____

Formula

Vieta aprēķiniem.

2.3. _____

2.4. Vai uzņēmumam bija izdevīgi mainīt cenu? Atbildi pamato ar aprēķiniem!

Vieta aprēķiniem.

2.4. _____

2.5. Uzņēmums ir nolēmis palielināt pieprasījumu pēc saražotās preces. Uzraksti divus mārketinga pasākumus, kurus varētu veikt uzņēmums, ja prece A ir kaltēti augļi mazā iesaiņojumā!

2.5. _____

- _____
- _____

Kopā par
2. uzd.: _____

3. uzdevums (6 punkti).

Iedzīvotāji veic dažādas ekonomiskās darbības, lai nodrošinātu sev un savai ģimenei vēlamu dzīves kvalitāti. Visus iedzīvotājus nosacīti var sadalīt četrās grupās.

1. **Algota darba veicēji** – dzīves kvalitāti nodrošina, strādājot algotu darbu.
2. **Liela uzņēmuma īpašnieki** – ienākumus gūst no uzņēmuma peļņas.
3. **Pašnodarbinātie un maza uzņēmuma īpašnieki** – ienākumus gūst kā pašnodarbinātie vai mikro un mazo uzņēmumu īpašnieki.
4. **Investori** – ienākumus gūst no uzņēmuma peļņas procentiem vai dividendēm.

Katrs ekonomiskās darbības veicējs vēlas gūt pēc iespējas lielāku labumu sev un saviem ģimenes locekļiem (lielāku atalgojumu, labākas sociālās garantijas, stabilitāti utt.).

Izvērtējot iedzīvotāju grupas ieguvumus un riskus, atbildi uz jautājumiem!

3.1. Uzraksti divus riskus, kādiem pakļauti **algota darba veicēji**!

- _____

- _____

3.1. _____

3.2. Uzraksti divus riskus, kādiem pakļauti **pašnodarbinātie vai mikro un mazu uzņēmumu īpašnieki**!

- _____

- _____

3.2. _____

3.3. Uzraksti un pamato vienu iemeslu, kāpēc ārzemju investori **izvēlas** investēt Latvijas uzņēmumos!

- _____

3.3. _____

3.4. Uzraksti un pamato vienu iemeslu, kāpēc ārzemju investori **nevēlas** investēt Latvijas uzņēmumos!

- _____

3.4. _____

Kopā par
3. uzd.:

4. uzdevums (6 punkti).

Iepazīsties ar bankas „Citadele” noteiktajiem valūtas kursiem: valūtas maiņas kurss eiro (eiro par valūtas vienību)! Veic nepieciešamos aprēķinus un atbildi uz jautājumiem! Parādi aprēķina gaitu!

Valūta	Banka pārdod eiro		Banka pērk eiro	
	4. janvārī	19. februārī	4. janvārī	19. februārī
Lielbritānijas mārciņa (GBP)	0,919	0,893	0,883	0,858
Norvēģijas krona (NOK)	10,064	9,906	9,717	9,562
Krievijas rublis (RUB)	81,94	77,09	74,95	72,54
ASV dolārs (USD)	1,156	1,147	1,122	1,113

4.1. Cik eiro klientam jāmaksā, nopērkot no bankas vienu Lielbritānijas mārciņu 4. janvārī?

Atbilde: _____

4.1. ____

4.2. Pamato, kāpēc visām valūtām atšķiras pārdošanas un pirkšanas cenas (kurss)!

4.2. ____

4.3. Cik eiro būtu jāmaksā, ja 4. janvārī no bankas nopirktu 10000 Krievijas rubļu?

Atbilde: _____

4.3. ____

4.4. Ceļotājs 19. februārī pārdeva atlikušās 120 Lielbritānijas mārciņas. Cik eiro viņš ieguva?

Atbilde: _____

4.4. ____

4.5. Nosaki, kuras valūtas kurss 4. janvārī ir augstāks – Lielbritānijas mārciņas vai ASV dolāra kurss! _____

4.5. ____

4.6. Kādi apstākļi ietekmē valūtu kursu izmaiņas valūtu tirgū?

4.6. ____

Kopā par
4. uzd.:

5. uzdevums (10 punkti).

Ieraksti norādītajā vietā atbilstošo terminu no iekavās dotajiem vai veic nepieciešamos aprēķinus, parādot aprēķina gaitu, un ieraksti rezultātu!

5.1. **Latvijas Banka** kā Latvijas centrālā banka īsteno _____ (fiskālo, monetāro) politiku.

5.1. ____

5.2. Viena no **Latvijas Bankas** funkcijām ir obligātās rezerves normas noteikšana. Ja centrālā banka samazina obligātās rezerves normu, tad tā īsteno _____ (lētās naudas jeb stimulējošo, dārgās naudas jeb ierobežojošo) politiku.

5.2. ____

5.3. Komerbankā **B** klients iemaksā noguldījuma kontā 2000 eiro. Obligātās rezerves norma ir 2%. Cik eiro no šī noguldījuma banka drīkst izmantot aizdevumiem? Parādi aprēķina gaitu!

_____ eiro.

5.3. ____

5.4. Uzraksti divas formulas, pēc kurām var aprēķināt banku sistēmas kopējo naudas piedāvājumu, izmantojot naudas multiplikatoru (kredītnaudas reizinātāju)! Paskaidro apzīmējumus!

5.4. ____

5.5. Aprēķini banku sistēmā radīto naudas piedāvājumu no 2000 eiro noguldījuma! Parādi aprēķina gaitu!

_____ eiro.

5.5. ____

Kopā par
5. uzd.:

Kopā par
2. daļu:

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
2020
SKOLĒNA DARBA LAPA
3. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

3. daļa (24 punkti).

Latvijā jau vairākus gadus uzņēmumi par galveno problēmu uzskata darbaspēka trūkumu. Tajā pašā laikā Latvijā ir vairāk kā 60000 bezdarbnieku. Uzņēmēji piedāvā risināt šo problēmu ar viesstrādnieku (darbaspēka no trešajām valstīm) ieviešanu. LR likumdošana paredz, ka viesstrādniekam jāmaksā vidējā darba alga (vairāk kā 1000 eiro mēnesī).

Izvērtē, kā viesstrādnieku piesaiste ietekmēs Latvijas ekonomiku un vietējo darbaspēku! Uzraksti apmēram 200 vārdus garu argumentētu pārspriedumu par šo tematu! Pamato savu viedokli, izmantojot zināšanas ekonomikā, lieto jēdzienus un analizē ekonomisko parādību likumsakarības!

Uzmetums.

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
 2020
 DARBA VĒRTĒTĀJA LAPA

1. un 2. daļas vērtēšanas kritēriji

Uzd. nr.	Kritēriji	Punktu kopskaits
1. daļa		
1. uzd.	1 punkts par katru pareizu atbildi	10
2. uzd.	1 punkts par katru pareizi uzrakstītu ekonomiskās sistēmas pazīmi	8
3. uzd.	1 punkts par katru pareizi noteiktu izmaiņu tendenci vai pareizi ieskicētu grafiku	3 x 4 = 12
4. uzd.	1 punkts par katru pareizi nosauktu valsts funkciju	3
Kopā		33
2. daļa*		
1. uzd.	1.1. – 1 punkts par pareizi iekārtotu koordinātu plakni (apzīmējumi pie asīm, mērogs); 1 punkts par pareizi uzzīmētu ražošanas iespēju līkni – kopā 2 punkti	8
	1.2. – 1 punkts par katru pareizi novērtētu situāciju – kopā 3 punkti	
	1.3. – 1 punkts par pareizi noteiktām alternatīvas izmaksām	
	1.4. – 1 punkts par katru pareizi minētu piemēru – kopā 2 punkti	
2. uzd.	2.1. – 1 punkts par pareizi uzrakstītajiem apzīmējumiem pie asīm, norādītām mērvienībām un pareizi ievērotu mērogu; 1 punkts par katru pareizi uzzīmētu līkni; 1 punkts par pareizi uzrakstītiem līkņu apzīmējumiem – kopā 4 punkti	15
	2.2. – 1 punkts par katru pareizi noteiktu lielumu – kopā 3 punkti	
	2.3. – 1 punkts par katru pareizi aprēķinātu lielumu; 1 punkts par pareizi uzrakstītu formulu – kopā 4 punkti	
	2.4. – 1 punkts par pareizu atbildi un 1 punkts par pamatojumu – kopā 2 punkti	
	2.5. – 1 punkts par katru pareizi noteiktu pasākumu – kopā 2 punkti	
3. uzd.	3.1. – 1 punkts par katru pareizi nosauktu risku – kopā 2 punkti	6
	3.2. – 1 punkts par katru pareizi nosauktu risku – kopā 2 punkti	
	3.3. – 1 punkts par pareizi pamatotu iemeslu	
	3.4. – 1 punkts par pareizi pamatotu iemeslu	

4. uzd.	4.1.–4.6. – 1 punkts par katru pareizu atbildi vai pareizi aprēķinātu lielumu – kopā 6 punkti	6
5. uzd.	5.1.–5.2. – 1 punkts par katru pareizi ievietotu terminu – kopā 2 punkti	10
	5.3. – 1 punkts par pareizu aprēķina gaitu, 1 punkts par pareizi aprēķinātu lielumu – kopā 2 punkti	
	5.4. – 1 punkts par katru pareizi uzrakstītu formulu; 1 punkts par katras formulas pareizi skaidrotiem apzīmējumiem – kopā 4 punkti	
	5.5. – 1 punkts par pareizu aprēķina gaitu, 1 punkts par pareizi aprēķinātu lielumu – kopā 2 punkti	
Kopā		45

*Ja skolēns kļūdījies kādā risinājuma solī, tad viņš nesaņem punktu par šo soli, bet turpmākā risinājuma vērtējumu tas neietekmē, ja darbības veiktas pareizi ar kļūdainu starprezultātu.

3. daļa**

Kritēriji Punkti	1 Saturs un organizācija	2 Analīze un argumentācija	3 Ekonomikas fakti un likumsakarības	4 Ekonomikas terminu lietojums un pareizrakstība
3	Saturs pilnībā atbilst tēmai. Domas izklāstītas skaidri, formulēta galvenā ideja.	Izklāstot viedokli, argumentācijā balstās uz atbilstošiem ekonomikas faktiem, ir atklātas un izklāstītas cēloņsakarības.	Korekts faktu un likumsakarību lietojums, ir atklātas likumsakarības.	Korekts ekonomikas terminu un jēdzienu lietojums. Nav kļūdu ekonomikas terminu un jēdzienu rakstībā. Ievēroti rakstības pamatlikumi.
2	Saturs pamatā atbilst tēmai. Apraksts vispārīgs, bet izklāsts loģiski organizēts.	Izklāstot viedokli, argumenti vai pretargumenti ir vispārīgi, nepārlicinoši.	Ekonomikas faktu un likumsakarību lietojumā pieļautas dažas nebūtiskas kļūdas.	Jēdzienu un terminu lietojumā pieļautas nebūtiskas neprecizitātes. Pieļautās kļūdas netraucē uztvert saturu.
1	Apraksts primitīvs, vāji organizēts informācijas izklāsts.	Viedoklis izklāstīts fragmentāri, nepārlicinoša argumentācija.	Minēti daži ekonomikas fakti, nav atklātas likumsakarības.	Būtiskas kļūdas ekonomikas terminu lietojumā vai pareizrakstībā. Teikumu uzbūve un pareizrakstības kļūdas traucē uztvert saturu.
0	Neatbilst tematam, tālāk nav vērtējams.	Nav viedokļa un argumentācijas.	Nav minēti ekonomikas fakti un likumsakarības.	Nav lietoti ekonomikas termini.

** 3. daļā iegūto punktu skaitu sistēma reizinās ar 2.

Kopā par 3. daļu – 24 punkti.